

Zanger-kunstenaar **DAVID BYRNE** schrijft aanstekelijk dagboek over zijn favoriete vervoermiddel

Talking Head wordt fietsmessias

David Byrne, voormalig frontman van Talking Heads, begint in 1980 te fietsen. Eerst alleen in thuisstad New York, later ook op de vouwfiets in Berlijn, Manila, Istanbul, Londen... *Op de fiets* is het relaas van wat Byrne vanop de fiets ziet, denkt en wie hij ontmoet.

DOOR JOOST HOUTMAN

David Byrne (1952) veroverde in 1977 het wereldtoneel met zijn postpunkband Talking Heads. 'Psycho Killer' en 'Burning down the House' werden *instant classics*. In 1988 was het sprookje uit. Sindsdien stortte bezig baasje Byrne zich op sampling, Latijns-Amerikaanse muziek, ballet, opera, filmregie, fotografie, beeldende kunst... en de fiets.

Byrne ontdekte de fiets, het meest gebruikte vervoermiddel ter wereld, begin jaren '80. De fiets bleek het perfecte - zij het niet al te sexy-transportmiddel om in New York in kopen te doen en uit te gaan. Begin jaren '90 stapte Byrne over op de vouwfiets en nam hem voortaan consequent mee op al zijn buitenlandse trips. "Het bleek verslavend." David Byrne sleurt zijn vouwfiets mee in een grote koffer. Op zijn hotelkamer knutselt hij met inbussleutel en rubber handschoenen zijn fiets in en uit elkaar. Een vast ritueel dat hij koestert.

Bicycle Diaries (wat knullig vertaald als *Op de fiets*) is het relaas van wat Byrne vanop de fiets ziet, denkt en wie hij ontmoet. Wat men in het Engels een 'travelogue' of zelfs een 'pedalodyssey' noemt. Net als Che Guevara's *Motorcycle Diaries* (waar de titel met een ironische knipoog naar verwijst) is dit boek ook meer dan alleen maar een verzameling dagboekfragmenten.

Het boek begint en eindigt met fietstochten door Amerikaanse steden. Tussendoor passeren Berlijn, Istanbul, Buenos Aires, Manila, Sydney en Londen de revue. "Verrassend genoeg zijn de minst fietsvriendelijke steden soms het interessantst." Byrnes reflecties zijn even divers als de plekken die hij bezoekt. Je hoeft dan ook geen verwoed fietser te zijn om je weg door dit boek te vinden. Stadsplanning, de essentie van Latijns-Amerikaanse muziek, een PowerPointpresentatie over het nut van PowerPointpresentaties, tentoonstellingen, rockfestivals, een avondje buikdansen, een rol-schaatsende non en hoe homokitsch de kledijverkoop aan heteroseksuele jongeren moet bevorderen... het zit allemaal in *Op de fiets*.

Doods en triest

Elke stad heeft een eigen invalshoek. Byrne toont zich een prima observator, een Michael Palin op de fiets. En observeren gaat nu eenmaal het best vanop de fiets. Je maakt deel uit van het leven op straat, net als een voetganger, maar je zit hoger, waardoor je toch een ander perspectief krijgt. Terwijl je door de straten glijdt, zie je dingen waarvan mensen in een auto zelfs geen benul hebben. Fietsen geeft Byrne "energie en een gevoel van bevrijding". Byrne ontdekt vanop de fiets patronen in hoe een stad ineen steekt en hoe ze er - utopisch -

zou moeten uitzien. "Door dit alles heen fietsen is alsof je de collectieve zenuwbanen van een of ander enorm, wereldwijd brein doorkruist." Dat hij het niet echt op de auto begrepen heeft, hoeft geen betoog. Immers, waar de auto aan de winnende hand is, verdwijnt wijkgevoel. "De verliezers zijn onze steden en in de meeste gevallen de inwoners van Afro-Amerikaanse en Latijns-Amerikaanse afkomst."

David Byrne toont zich een prima observator, een Michael Palin op de fiets

Het valt Byrne al fietsend op weg naar de Niagarawatervallen op hoe doods Amerika vaak is. "Nergens zijn mensen te zien, alleen auto's die parkeerplaatsen op rijden en verlaten. Ik kom langs Hooters, Denny's, Ponderosa, Fuddrú (...) en motel na motel." Een favoriete bestemming voor pasgetrouwde stelletjes, maar "wie gaat er nou op huwelijksreis naar een stuk snelweg dat zo op het oog overal in Amerika had kunnen liggen?" In een ander Amerikaans stadje voelt het alsof er een neutronenbom is ontploft. Alles is perfect proper, maar er is weer geen leven te bespeuren.

Een tocht door Baltimore stemt hem triest. Hier kwam het gezin Byrne wonen toen ze Schotland ruilden voor Amerika. David was toen twee jaar. De stad waar hij zijn eerste meisje kuste is een vreselijke stad geworden met "vijf keer zo hoge moordcijfers als New York City op een twaalf keer zo kleine bevolking". Een bezoek aan New Orleans fleurt Byrne dan weer helemaal op. Hier groeten de mensen elkaar tenminste nog. Je proeft er geen "vervreemding".

Psychologische stad

Het is al snel duidelijk wat de onderliggende boodschap van dit boek is: mensen, kruip op je fiets, kijk rond, ontdek nieuwe plekken en ontdek elkaar. Wat wollig misschien, maar wel gemeend. "Creativiteit, die ondefinieerbare eigenschap waarover China, om maar iets te noemen, graag zou beschikken, zal in New York uitsterven zodra toevallig en frequent sociaal contact niet meer plaatsvindt." Al dat online genetwerk is goed en functioneel. Echte inspiratie ontstaat echter uit toevallige ontmoetingen.

De vraag is in hoeverre de infrastructuur en de architectuur van een stad de levens, het werk en de gevoeligheden bepalen van de mensen die er leven. Zijn mensen creatiever en sociaal naar gelang van de plek waar ze leven? Bestaat er zoiets als een psychologische stad? David Byrne is geneigd daar volmondig ja op te antwoorden en illustreert dit met heel concrete voorbeelden. San Francisco is "filosofisch en politiek gezien fietsvriendelijk, maar qua geografie niet." Hij ondervindt dat de nabijheid van zee, het heldere mediterrane licht en de architectuur van San Francisco een chaotisch en enigszins sexy utopia maken. Buenos Aires is dan weer een heel andere stad. Hier wordt niet gefietst. Punt. Dat Byrne dat daar wel doet, haalt zelfs de voorpagina's van de kranten. De mensen voelen zich er meer Europeaan dan Zuid-Amerikaan en dat merkt Byrne in al zijn ontmoetingen. Voor liefhebbers van Latijns-Amerikaanse muziek is dit een absoluut aan te raden hoofdstuk.

Elke stad vertelt in dit boek haar eigen verhaal. Toch stelt Byrne tot zijn afgrijzen vast dat overal ter wereld schitterende steden veranderen in "een reusachtig doolhof van grauwe, op hun kant gezette stenen met daartussen rasterpatronen van identieke ramen". Alsof we niets meer met onze voorgeschiedenis te maken willen hebben.

Je moet het de auteur nageven dat hij je de verschillende steden via zijn soms vreemde gedachtekronkels echt wel goed leert kennen. De tocht door Berlijn voert via experimentele seksuele agressieve kunst (jawel) naar het Stasimuseum en is de aanleiding voor enkele stevige politiek-filosofische mijmeringen. De Filippijnse hoofdstad Manila inspireert Byrne dan weer om na te denken over het nut van karaoke en sekstoerisme en via de iconografie rond Ferdinand en Imelda Marcos over kunst.

Creative geest

David Byrne schrijft vlot en is gelukkig maar af en toe pathetisch. Hoe hij vol tranen schiet bij het zien van een mierenhoop in het desolate binnenland van Australië, is een van de weinige uitschieters. Byrne is een creatieve geest die vaak krom denkt. Hij is op zijn best als hij heel concrete situaties en ontmoetingen aangrijpt om te filosoferen. Wist u trouwens dat verkeersopstoppingen niet altijd een slechte zaak zijn? Fileleed moet helemaal

Vervoer mag geen doel op zich zijn, maar moet een middel zijn naar een beter en plezierig leven

niet hoog op de politieke agenda staan, want het dwingt mensen creatiever om te springen met hun vervoer. Het openbaar vervoer nemen of op de fiets springen bijvoorbeeld. En nog een tip voor de minister van Volksgezondheid: subsidieer fietshelmen. Al was het maar omdat het "behoorlijk ongezonder is als je hersenen op straat liggen".

Met gerust gemoed kan Byrne besluiten dat steeds meer Amerikanen beginnen te fietsen. Daartoe draagt hij zeker zijn steentje bij door grote fietstochten te organiseren, lezingen te geven en trendy fietstrekken te ontwerpen. Byrne is een regelrechte fietslobbyist. David Byrne fietst de 'Psycho Killer' zengewijs van zich af. Nooit meer 'I can't seem to face up to the facts, I'm tense and nervous and I can't relax.' Iedereen op de fiets! Dat moet het doel zijn. Misschien zou de internationale crisis weleens een godsgeschenk kunnen zijn. Immers, Byrne heeft het gevoel dat er een venster is opengegaan en mensen bereid zijn om andere afwegingen te maken wanneer het

gaat om de kwaliteit van het leven. En ja, de fiets kan daarbij helpen. Vervoer mag geen doel op zich zijn, maar moet een middel zijn naar een beter en plezierig leven. De fiets als wapen tegen cynisme en asocialeiteit. Amen.

DAVID BYRNE
Op de fiets
Vertaald door Joost Mulder
Thomas Rap
335 p., 24,90 euro.

Wie fietst, die schrijft

Het voorjaar van 2010 tovert een heel peloton aan fietsboeken te voorschijn. Het lijkt wel of iedereen die fietst aan het schrijven is geslagen. Karl Vannieuwkerke is sportanker bij de VRT en schrijft wekelijks een column in deze krant. Vannieuwkerkes eigen uitgeverij Kannibaal (naar Eddy Merckx' bijnaam) brengt *Renner willen worden* uit in een luxe-editie. Het boek is prachtig vormgegeven met geniale foto's van

Stephan Vanfleteren. Dat die twee elkaar wonderwel goed vinden, was al te merken aan het huldeboek *Merckxissimo. Renner willen worden* is het verhaal van een 30-jarige die een zotte droom wil waarmaken: coureur worden en opgeslorpt raken door het peloton. Wie al eens een stalen koersros bestijgt, zal instemmend knikken met passages over het gevecht met de klikpedaal, de dag waarop de grootste versnelling niet groot genoeg is... of je leegrijden voor een twaalfde plaats om dan het astronomische bedrag van 5,70 euro op te strijken. Vannieuwkerke trakteert op een speedcursus wielrennen geschreven met veel eerlijk buikgevoel, een waardige opvolger van Tim

Krabbés *De renner*.

Michel Wuyts is zo mogelijk nog een grotere naam in wielerland. De man heeft de (on)dankbare taak jaarlijks een duizendtal uren live vol te praten over de koers. Hij doet dat met de nodige verbale flair, maar zal toch vooral herinnerd worden door het "Tommeke, Tommeke, wat doe je nu?"-mantra. *On the Road* (Houtekiet) is een verzameling dagboekfragmenten. Gelukkig geen onnodige recyclage van wedstrijdverslagen, maar wel korte leuke anekdotes over het leven naast de koers. Wuyts schrijft zoals hij praat: snel en snedig. Het best is Wuyts echter als hij het over zijn nieuwe passie heeft: het langeafstandslopen. Haruki Murakami achterna.

In zes maandagavondse Canvasafleveringen brengt diezelfde Michel Wuyts met de nodige pathetiek de geschiedenis van het oeroude Vlaamse geslacht der Flandriens. Borgerhoff & Lamberigts bundelde de gesprekken met de dertien Vlaamse fietsrenners in *De Flandriens*. Rik Vanwalleghem, voormalig wielersjournalist en tegenwoordig directeur van het Centrum van de Ronde van Vlaanderen, leende zijn pen voor *De Kijk van De Cauwer*. Een blik achter de schermen van het topwielrennen (Borgerhoff & Lamberigts). José De Cauwer peddelt op zijn *trip down memory lane* door zijn carrière als profrenner, ploegleider, bondscoach en cocommentator. De Cauwer heeft

het over chique handtassen en enveloppen met geld, het verschil tussen II en 10,5, een hoofd zonder benen, en omgekeerd... en de ideale rennersvrouw. De Cauwer zoals op tv: gezellig met de voetjes op de grond.

Wie nog niet verzadigd is en helemaal in het hoofd en de benen van zijn fietsheld wil kruipen, kan inspiratie opdoen in *Wielerroutes en -cafés in België* dat bij dezelfde uitgeverij verschijnt in een volledige herziene en geactualiseerde editie. De favoriete fietsroutes van de Tom Boonens en Johan Museuws van deze wereld gecombineerd met het kruim van de typische wielercafés. Of hoe vrouwlief het vele zondagen zonder man zal moeten stellen. *Vive le vélo!*

Vannieuwkerkes uitgeverij Kannibaal brengt 'Renner willen worden' uit in een luxe-editie. Het boek is prachtig vormgegeven met geniale foto's van Stephan Vanfleteren